

АНАЛІЗ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ключові слова: інвестиційна привабливість, прямі іноземні інвестиції, реальний сектор економіки, країна-інвестор, акціонерний капітал

Україна як молода незалежна, суверенна держава не має достатнього досвіду налагодження економічних зв'язків з іншими країнами світу. Ці зв'язки потрібні для того, щоб швидше подолати глибоку економічну кризу, для стабільного та швидкого розвитку продуктивних сил та зростання на цій основі життєвого рівня населення.

Проблеми, пов'язані з іноземним інвестуванням, викликають численні питання у середовищі фахівців і вчених. У результаті з'являються протилежні точки зору: з одного боку іноземні інвестиції є дієвим важелем підвищення конкурентоспроможності української економіки, з другого – вони трактуються як чинник захоплення внутрішнього ринку західним капіталом, виступають формою експансії транснаціональної компанії (ТНК), засобом поширення глобалізації, інструментом перерозподілу світового багатства на користь високорозвинених держав.

Метою статті є проведення аналізу обсягу іноземного капіталу та сфер його залучень в економіку України.

Тенденція розвитку економіки ХХІ ст. у руслі глобалізації є вирішальною стратегією для багатьох країн світу. Тому в близькому майбутньому вона визначатиме стан світової економіки, впливатиме на фінансову політику, стане пріоритетною в зовнішньоекономічній діяльності багатьох країн, а насамперед тих, що залежать від світового капіталу. Україна прагне до входження в систему нового порядку, а тому не може залишатись осторонь цих процесів.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ; англ. Foreign direct investment (FDI)) — за визначенням «інвестиція, що викликає тривалий інтерес до підприємства, яке діє за межами економіки інвестора». Згідно з методологією МВФ ПІІ — це закордонні інвестиції, величиною у понад як 10 відсотків статутного капіталу, що дає зацікавленій стороні право на участь в управлінні підприємством [1].

Іноземні інвестиції можуть здійснюватись у таких формах:

- часткової участі у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;

- придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, включаючи будинки, квартири, приміщення, обладнання, транспортні засоби та інші об'єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- придбання самостійно або за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- придбання інших майнових прав;
- в інших формах, які не заборонені законами України, зокрема без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України.

Для приймаючих країн прямі іноземні інвестиції стають додатковим джерелом розвитку, що несе нові знання, технології, методи організації бізнес-процесів, які дозволяють значно прискорити економічне зростання, якісно змінити промисловий капітал і раціонально вбудуватися в світовий поділ праці. Існує також негативний вплив: зростання частки іноземного капіталу не обов'язково означає зростання обсягу реального необоротного капіталу; надходження ПІІ зменшують стимули для інвестування місцевими компаніями через збільшення вартості капіталу, переманювання висококваліфікованих робітників. Зростання продуктивності, в тому числі і людського капіталу, як правило, супроводжується вивільненням робочої сили. Скорочення зайнятості на ряду із низькими темпами росту заробітних плат можуть призвести до загального скорочення попиту, і як наслідок, випуску продукції в даному регіоні або країні.

Потенційно наша країна, володіючи значним внутрішнім ринком, розгалуженим промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими та різноманітними природними ресурсами, а також вигідним геополітичним розташуванням, може стати одним із провідних європейських реципієнтів інвестицій. Факторами залучення інвестиційних ресурсів можна вважати [2]:

- 1) успадковану потужну інфраструктуру виведення добутої сировини, металів, хімічних добрив та зернових на світові ринки. Це нафто- і газопроводи, портове господарство, залізниця тощо;
- 2) невисоку, порівняно з розвиненими країнами, частку оплати праці у ВВП. Країна здатна абсорбувати додатковий капітал, маючи, по-перше, людські ресурси (трудові, управлінські, адміністративні), які володіють навичками, необхідними для перетворення інвестиційних засобів (заощаджень) у реальні інвестиції, по-друге, ефективний платоспроможний попит на продукцію, вироблену в результаті інвестицій.

Отже іноземні інвестори мають певні інтереси до вкладення капіталів в економіку України, що зумовлено такими факторами, як: закріплення на

перспективному ринку збуту; прагнення отримати прибуток на довгостроковій основі; доступ до порівняно дешевих джерел сировини та ресурсів, що підвищує конкурентоспроможність продукції за рахунок економії витрат виробництва та наближеності до джерел сировини; використання відносно дешевої та кваліфікованої робочої сили [3].

Але поряд з цим Україна все ще знаходиться в переліку країн, які мають найнижчу інвестиційну привабливість. Ситуація з міжнародними інвестиціями прямо співвідноситься з внутрішньою економічною ситуацією. В експорті все ще переважають товари з низькою вартістю і 70% останніх припадає на країни колишнього СРСР. Цей факт свідчить про те, що в зв'язку з недостатністю внутрішніх ресурсів ще не відбулася структурна перебудова. Саме для цього необхідні іноземні інвестиції, які привнесуть нові технології та дозволять виробляти товари, конкурентоспроможні на світовому ринку.

Так, у січні-вересні 2012 року в економіку України іноземні інвестори вклали 4,319 млрд. дол. США прямих інвестицій, що на 8,9% менше від показника за аналогічний період 2011 року (4,742 млрд. дол.) [4]. При цьому до реального сектора економіки було спрямовано 92% обсягів ПІІ.

Крім того, реальний сектор економіки продовжував активно залучати зовнішні кредитні ресурси, насамперед довгострокові: чисті залучення в серпні 2012 року становили 680 млн. дол. США (з початку року – 3,9 млрд. дол. США). Продовжилася тенденція до скорочення зовнішньої заборгованості банківського сектора за кредитами та облігаціями: у серпні – на 177 млн. дол. США, з початку року – на 2,1 млрд. дол. США (рис.1).

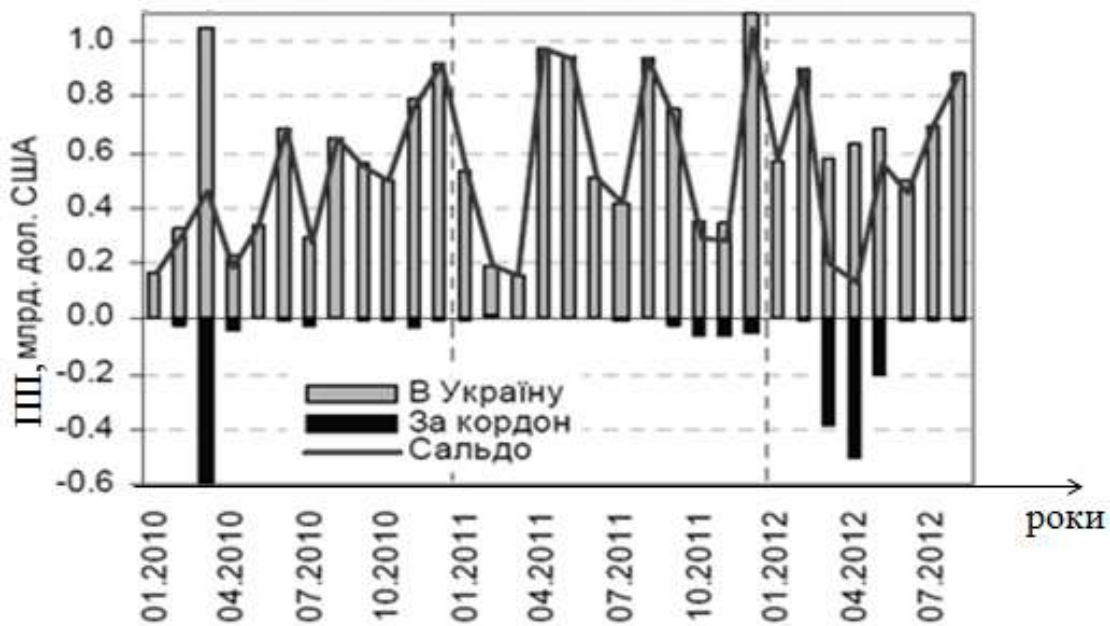

Рис.1. Прямі іноземні інвестиції в економіку України

Таким чином профіцит капітального та фінансового рахунків у серпні залишився на рівні попереднього місяця – 2,1 млрд. дол. США. Одним з основних факторів його формування були значні обсяги надходження прямих іноземних інвестицій (ПІІ) і кредитів до реального сектора економіки.

Згідно з повідомленням Держстату, обсяг вкладень в економіку України на 1 липня 2012 року становить \$52,43 млрд, що на 4,7% більше від обсягів надходжень, які були зафіксовані станом на 1 січня цього року. Із розрахунку на одну людину населення це становить - \$1,15 тис.

У Держстаті підраховали, що з країн Євросоюзу вкладено \$41,3 млрд інвестицій (78,8% загального обсягу акціонерного капіталу), з країн СНД - \$4,1 млрд (7,9%), з інших країн світу - \$7 млрд (13,3%).

До десятки основних країн - інвесторів, на які припадає понад 82% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр - \$14,5 млрд, Німеччина - \$7,4 млрд, Нідерланди - \$4,9 млрд, Російська Федерація - \$3,65, Австрія - \$3,2 млрд, Франція - \$2,5 млрд, Великобританія - \$2,5 млрд, Віргінські Острови (Британія) - \$1,7 млрд, Швеція - \$1,6 млрд і Швейцарія - \$1,7 млрд. (табл.1). Слід зауважити, що загалом про економіку України дбають компанії зі 128 країн світу.

Водночас заборгованість українських підприємств за кредитами і позиками та іншими зобов'язаннями перед прямими іноземними інвесторами станом на 1 липня 2012 року становила \$9,1 млрд.

Україна також вправно інвестує: кількість акціонерного капіталу з України в економіку 47 країн світу на 1 липня становить \$6,4 млрд. (інвестування у країни ЄС - \$6,2 млрд. (94% загального обсягу), в країни СНД - \$285,5 млн. (4,5%), в інші країни світу - \$98,4 млн. (1,5%). Переважна частина ПІІ спрямована до Кіпру (90,8%) (табл.1). Перед українською державою іноземні країни заборгували понад \$241 млн.

Таблиця 1

Розподіл прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу)
(у % до загального обсягу)

Основні країни-інвестори	01.01.2012	01.07.2012	Основні країни інвестування	01.01.2012	01.07.2012
Кіпр	26,6	27,7	Кіпр	91,9	90,8
Німеччина	14,8	14,1	Російська Федерація	3,4	3,7
Нідерланди	9,6	9,4	Латвія	1,2	1,2
Російська Федерація	7,2	7,0	Польща	0,7	0,8
Австрія	6,8	6,2	Грузія	0,5	0,5
Велика Британія	4,9	4,8	Віргінські острови	0,4	0,4
Франція	4,5	4,8			

На думку багатьох аналітиків, приплив іноземних інвестицій в Україну пов'язаний не стільки з інтересом іноземців до України, скільки з активністю вітчизняних компаній в залученні зарубіжних капіталів.

Вкладення в деякі галузі можна порівняти з подоланням синдрому пострадянського розвитку. Іноземному інвестору доводиться «думати глобально, а діяти локально».

Провідними галузями інвестування є фінансова діяльність, торгівля, операції з нерухомістю і лише на 4-му місці галузі промисловості (металургія, харчова промисловість і машинобудування, нафтохімія, будівництво), а також інфраструктура - транспорт і зв'язок) (рис.2).

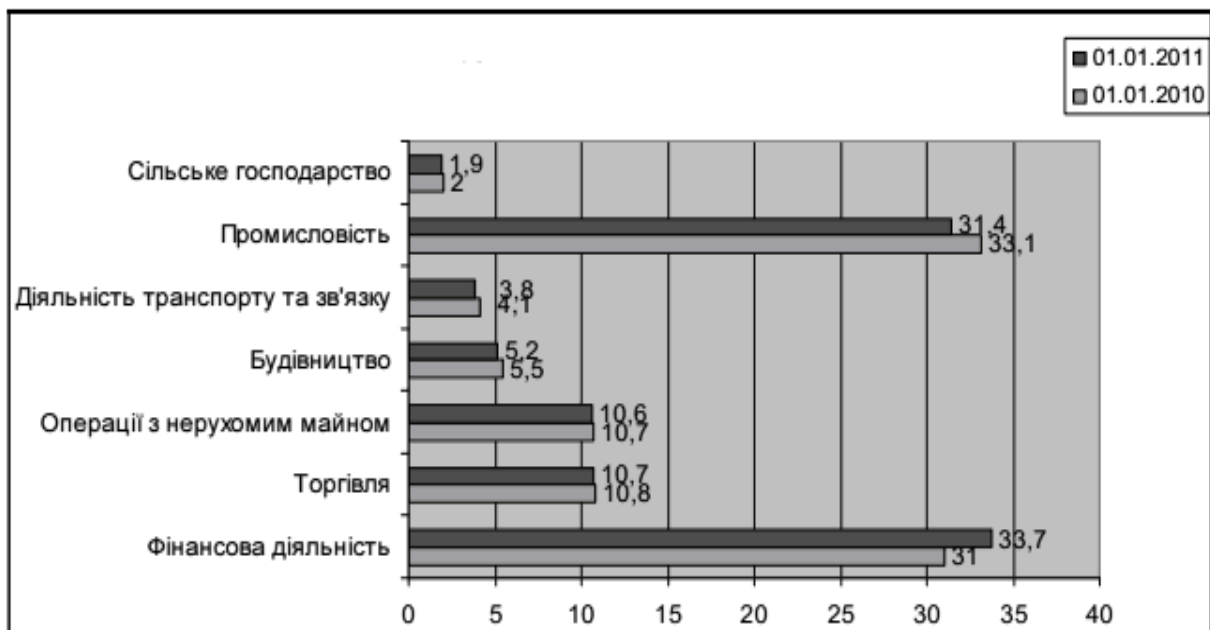

Рис.2. Розподіл прямих іноземних інвестицій за основними видами економічної діяльності, у % до загального обсягу інвестування

Вибір пріоритетних напрямків фінансування та формування ефективної пропозиції для залучення інвестицій неможливі без інвестиційної політики держави, яка визначає структурні та кількісні потреби в інвестиційних ресурсах.

Основні напрями інвестиційної політики в Україні можна узагальнено подати таким чином [5]:

- зниження соціальної напруги, виділення коштів на потреби соціальної сфери;
- скорочення фонду виробничого будівництва за рахунок державних коштів і формування надійних інвестиційних джерел, в першу чергу, з власних коштів підприємств;

- скорочення централізованих державних капіталовкладень, що виділяються безповоротно;
- прискорення у кілька разів темпів вибуття застарілого обладнання;
- перегляд надання державних кредитів на вигідних умовах з дефіцитними ставками на конкурсній основі, включаючи державне замовлення;
- залучення іноземних інвестицій, отримання іноземних кредитів, створення спільних підприємств з іноземним капіталом за такими напрямками, як розвиток переробної промисловості АПК, активізація приватизації, конверсії, а також галузей, які визначають науково-технічний прогрес;
- створення ефективних форм і механізмів управління інвестиційною діяльністю;
- розвиток паливно-енергетичного комплексу, ресурсозберігаючих технологій, конверсія ВПК, забезпечення населення товарами народного споживання вітчизняного виробництва, розвиток медицини і фармацевтичної промисловості.

Усі ці напрями інвестиційної діяльності в Україні вже зараз починають розвиватися в умовах остаточного формування ринкового механізму в Україні. Для ефективнішого їх виконання слід дотримуватися і ряду принципів:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інвестиційного розвитку України;
- формування нормативно-правової бази у сфері інвестиційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інвестиційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інвестиційній діяльності, підтримки підприємництва у науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інвестиційної діяльності;
- сприяння розвитку інвестиційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інвестиційної діяльності;
- підготовка кадрів у сфері інвестиційної діяльності.

Отже можна зробити висновок, що Україна потенційно може бути однією з провідних країн по залученню іноземних інвестицій, як прямих так і портфельних. Цьому сприяє її величезний внутрішній ринок,

наближеність до різноманітних джерел сировини та їх низька вартість, порівняно кваліфікована та водночас дешева робоча сила, значний науково-технічний потенціал.

Основними іноземними інвесторами України в теперішній час є країни Євросоюзу. Провідним напрямком вкладення ПІІ є фінансова діяльність. Але притоку капіталу перешкоджають політична та економічна нестабільність, недосконалість законодавства, нерозвиненість інфраструктури, недостатнє інформаційне забезпечення та значний рівень корупції. Тому першочерговим завданням державних органів влади є створення сприятливого інвестиційного клімату, спрямованого на підвищення довіри інвесторів, розуміння ринкових реформ та прискорення економічного зростання.

Література

1. Вікіпедія // <http://uk.wikipedia.org/>
2. Пасентко Т. В. Рух інвестицій в посткризовий період: інституціональний аспект // Економіка та держава. - 2010. - №3. - С. 23-24.
3. Балануца О. О. Оцінка стану іноземного інвестування в економіку України // Економіка. - 2009. - №5. - С. 158-161.
4. Офіційний веб-сайт Держкомстату України // <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Данькевич А. П. Проблеми залучення іноземного капіталу для розвитку вітчизняної економіки // Наукові праці НДФІ. - 2010. - №1(50). - С. 112-120.

Резюме

Стаття присвячена аналізу іноземного інвестування в Україні. Розглянуто обсяги та сфери залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економіку країни. Проведено аналіз розподілу прямих інвестицій в Україну за основними країнами-інвесторами.

Статья посвящена анализу иностранного инвестирования в Украине. Рассмотрены объемы и сферы привлечения ПИИ в экономику страны. Распределены прямые инвестиции в Украину по основным странам-инвесторам.

This article analyzes the foreign investment in Ukraine. We consider the volume and scope of FDI into the country. Distributed direct investment in Ukraine by major donor countries.